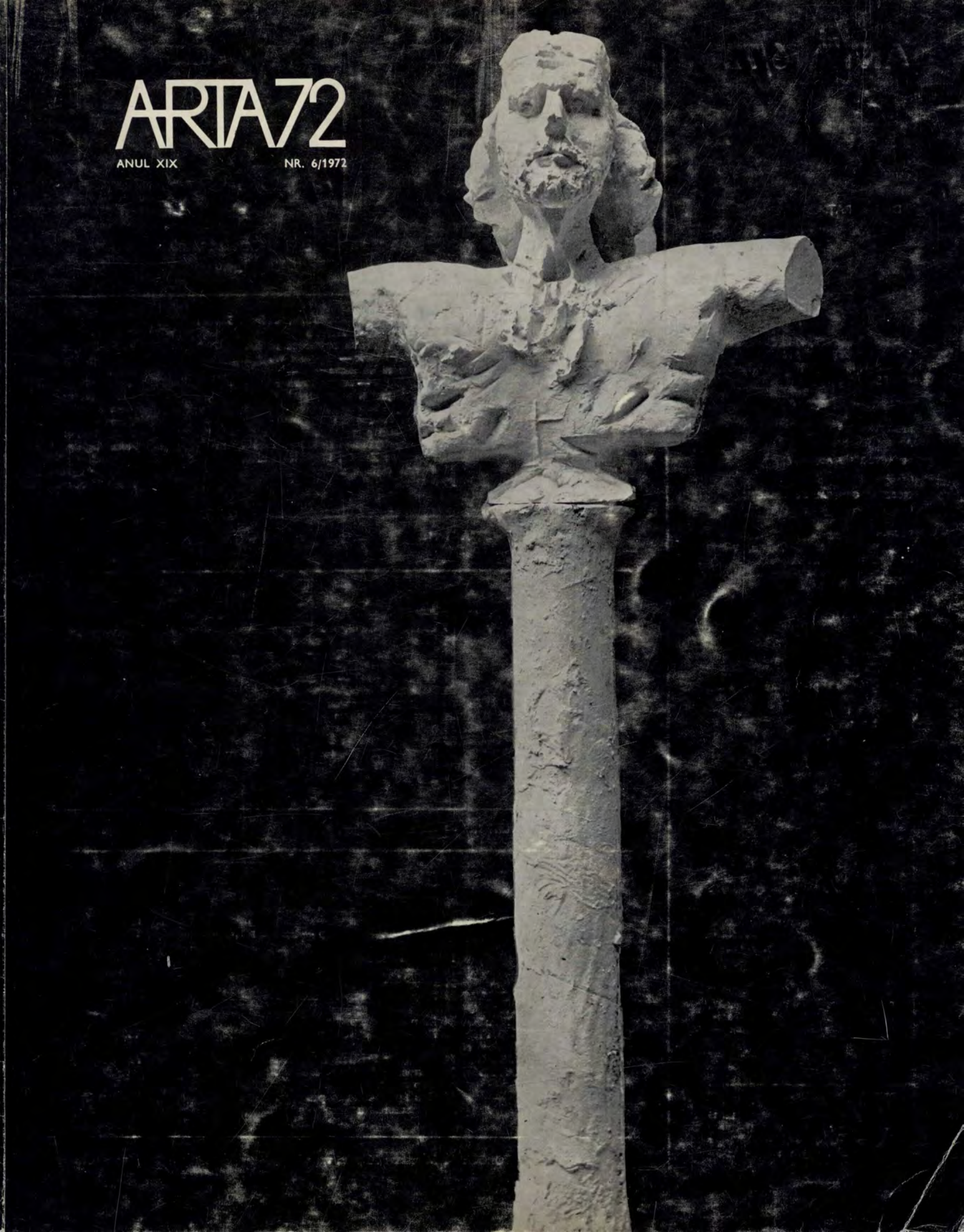
ARTA 72

ANUL XIX NR. 6/1972

ARTA 6/72

REDACȚIA

Str. Constantin Mile 5-7-9, telefon 13.75.61, București

ADMINISTRAȚIA

Uniunea Artiștilor Plastici, Calea Victoriei 155, telefon 16.35.01, București

COLEGIUL REDACȚIONAL

VASILE DRĂGUȚ, ION FRUNZETTI, DAN HĂULICĂ, ANATOL MĂNDRESCU, PAUL PETRESCU, MIRCEA POPESCU

COLECTIVUL REDACȚIONAL

REDACTOR ȘEF
Anatol Mândrescu

REDACTOR ȘEF ADJUNCT
Anca Arghir

SECRETAR GENERAL DE REDACȚIE
Ioan Horga

REDACTORI
Olga Bușneag, Mihai Drișcu, Viorel Harosa, Horia Horșia

CORECTOR
Ingrid Georgescu

PREZENTARE TEHNICĂ
Sanda Gusti

FOTOGRAFII

Dan Er. Grigorescu, Nicolae Săndulescu, Eugeniu Lupu, Cornelia Șoancă, Octavian Stăcescu, Constantin Căradja, Ion Ivan, Constantin Nicolae, Jozsef Marx

DIAPOZITIVE ÎN CULORI
Octavian Stăcescu, Jozsef Marx

PREZENTARE ARTISTICĂ
Mircea Corradino

ABONAMENTE

Abonamentele se primesc la toate oficiile poștale, factorii poștali și la Ad-ția revistei ARTA din Calea Victoriei 155 București.

Costul unui abonament
pentru întreprinderi și instituții: lei 204 anual (12 apariții), lei 102 — 6 luni;
pentru persoane particulare: lei 180 anual (12 apariții), lei 90 — 6 luni.

Pour l'étranger: Rompresfilatelia, 29, Calea Victoriei, Bucarest, Romania. P.O.X. — Box 2001 — Telex — 011631.
Prix de l'abonnement: 15 dollars par an (12 numéros).

40541

Lei 15

TIPARUL: ÎNTREPRINDEREA POLIGRAFICĂ «ARTA GRAFICĂ», CALEA ȘERBAN VODĂ 133-135, București, România

ARTA 72

REVISTĂ A UNIUNII ARTIȘTILOR PLASTICI DIN REPUBLICA SOCIALISTĂ ROMÂNIA

INFORMAȚII	1	Confruntări internaționale, Cadran, Simeze	
ORAȘUL	9	Zona « Curtea Veche »	
	11	Curtea Veche în conștiința actuală	Vasile Drăguț
	12	Centrul istoric — expresie vie	Paul Emil Miclescu
	15	O ipoteză de lucru	Constantin Joja
	19	Restaurarea — act de cultură	Adrian Gheorghiu
	21	Meșteșuguri și meșteșugari	Paul Petrescu
STRUCTURI ALE STILULUI	22	Gheorghe Iliescu-Călinești	Anca Arghir
RETROSPECTIVĂ	24	Mircea Teodorescu	Theodor Enescu
SINTEZE ȘI ANALOGII	26	Rigorismul platonician și epoca noastră	Titus Mocanu
LECTURĂ ȘI IMAGINE	28	Benedict Gănescu în căutarea lui Villon	Anca Arghir
ATELIER	30	Napoleon Zamfir, Iulia Hălăucescu, Porzsolt Borbála	
	36	Somnul rațiunii critice	Theodor Enescu
	39	Reflecții	Iulian Mereuță

COPERTA	I	Horia martirul, gips	Mircea Spătaru

INFORMATIONS	1	Confrontations internationales, Cadran, Cimaises	
LA VILLE	9	La zone de « Curtea Veche »	
	11	La zone « Curtea Veche » dans la conscience actuelle	Vasile Drăguț
	12	Le centre historique — expression vivante	Paul Emil Miclescu
	15	Une hypothèse de travail	Constantin Joja
	19	La restauration — un acte de culture	Adrian Gheorghiu
	21	Métiers et artisans	Paul Petrescu
STRUCTURES DU STYLE	22	Gheorghe Iliescu-Călinești	Anca Arghir
RETROSPECTIVE	24	Mircea Teodorescu	Theodor Enescu
SYNTHÈSES ET ANALOGIES	26	Le rigorisme platonicien et notre époque	Titus Mocanu
LECTURE ET IMAGE	28	Benedict Gănescu à la recherche de Villon	Anca Arghir
VISITES D'ATELIERS	30	Napoleon Zamfir, Iulia Hălăucescu, Porzsolt Borbála	
	36	Le sommeil de la raison critique	Theodor Enescu
	39	Reflexions	Iulian Mereuță

COUVERTURE	I	Horia le martyre, plâtre	Mircea Spătaru

СООБЩЕНИЯ	1	Международные соревнования, Цифсрблат, Панно	
ГОРОД	9	Зона « Старый двор »	
	11	Старый двор в сегодняшнем представлении	Василе Дрэгуц
	12	Исторический центр — живое выражение	Паул Эмиль Миклеску
	15	Рабочая гипотеза	Константин Жожа
	19	Реставрация — акт культуры	Адриан Георгиу
	21	Ремесла и ремесленники	Паул Петреску
СТУРКТУРЫ СТИЛЯ	22	Георге Илиеску-Кэлинешть	Анка Аргир
РЕТРОСПЕКТИВНАЯ ВЫСТАВКА	24	Мирча Теодореску	Теодор Энеску
СИНТЕЗЫ И АНАЛОГИИ	26	Ригоризм Платона и наша эпоха	Титус Мокану
ЧТЕНИЕ И ИЗОБРАЖЕНИЕ	28	Бенедикт Гэнеску в поисках Виллона	Анка Аргир
АТЕЛЬЕ	30	Наполеон Замфир, Юлия Хэлэуческу, Порцзольт Борбала	
	36	Сон критического разсудка	Теодор Энеску
	39	Размышления	Юлиан Мереуцэ

ОБЛОЖКИ	I	Мученик Хория, гипс	Мирча Спэтару

ORAȘUL

ÎNTRE IERI ȘI MÎINE

Reluăm, după patru ani, în paginile revistei ARTA o dezbatere asupra restaurării centrului istoric al Capitalei — Curtea Veche — la un alt punct al operațiunii: momentul în care, prin extindere la întreaga zonă Curtea Veche-Lipscani, această acțiune nu mai este de ordinul strict al restaurării de arhitectură, ci de ordinul actualizării și al integrării unei reconstituiri în structura funcțională a orașului contemporan. Este și momentul care înregistrează trecerea de la discuția în cercul limitat al specialiștilor-arhitecți la cîmpul dezbaterilor culturale.
Revelator și reconfortant ni se pare faptul că în această dezbatere s-a manifestat un spirit al cetății, al locuirii istorice, un spirit al construcției culturale. Acest spirit ia, astăzi, atitudine și spune nu: improvizației, mentalității birocratice, potemkinismului și efectelor de operetă. Publicînd cîteva opinii critice și propuneri privind concepția și metodele practicate în operațiunea Curtea Veche-Lipscani, care marchează această atitudine, deschidem un ciclu tematic: ORAȘUL. Orașul așa cum îl gîndim și cum îl vrem, orașul ca expresie a unei concepții despre viață și valorile ei, orașul socialist ca expresie a unității de cultură spirituală și civilizație materială. Aici, în această dezbatere și în această acțiune este convocat artistul zilelor noastre nu pentru a «înfrumuseța», ci pentru a introduce în procesul istoric de autodefinire și de construcție actuală principiul autenticității sensibile, principiul ordonator al frumosului. Arta epocii noastre fiind esențialmente o artă a cetății, marea misiune a creatorului de artă este aceea de a instaura în cetate legea frumosului.

București, desen de Felix Thorigny (Le Monde Illustré, 1859)

București, gravură în aramă de I. T. Boetro, Leipzig, 1717

CURTEA VECHE ÎN CONȘTIINȚA ACTUALĂ

VASILE DRĂGUȚ

Cînd, în anul 1959, a fost aniversată festiv o jumătate de mileniu de existență documentar atestată a orașului București, nu puțini au fost aceia care și-au exprimat nedumerirea: cum și pe ce? Spre deosebire de alte capitale europene, unele chiar mai tinere, cetatea de pe Dîmbovița apare ca foarte tînără în monumente, în vestigii capabile să demonstreze autoritar durata și noblețea bătăliei cu timpul.

Așa s-ar părea la prima vedere a ochiului neavizat, dar, vai !, cît e de nedreaptă această impresie. Dacă vom străbate paginile de inspirată evocare ale lui Ion Ghica, dacă vom răsfoi albumele lui Charles Doussault, Michel Bouquet, Auguste Raffet, Lancelot, Preziosi, Szathmary, dacă vom privi fotografiile din secolul trecut realizate de Angerer, dacă, în sfîrșit, vom urmări toate mărturiile documentare care s-au păstrat, vom avea surpriza să descoperim un București bogat în amintiri, cu numeroase monumente — curți domnești și boierești, hanuri, mînăstiri și biserici, case de tîrgoveți și meseriași — care, toate laolaltă, conturau personalitatea unui oraș original și plin de poezie. E îndestulător să amintim că numai pe vechiul pod al Mogoșoaii, azi calea Victoriei, se aflau casa Moruzi, zisă « casa cu lanțuri », casa Goleștilor, curtea lui Șerban Cantacuzino, mînăstirea Sărindar, monumentala biserică brâncovenească Sf. Ioan grecesc, hanul Constantin-vodă și, în capătul dinspre splai, un palat al Brâncoveanului, pentru a înțelege întru cît a fost modificată și sărăcită expresia urbanistică a capitalei noastre. Nu vom deplînge niciodată îndeajuns această mutilare a ființei istorice a Bucureștiului, mutilare sistematic urmărită de Carol I, pornit să șteargă orice amintire a vechilor case domnitoare. S-a creat treptat impresia unui oraș lipsit de trecut, a unui oraș care avea totul de datorat dinastiei prusace, tot ce era mai vechi fiind privit cu stăruitor dispreț. Așa îmi explic, și cred că nu greșesc prea mult, faptul că, încă din primele decenii ale secolului nostru, arhitectura urbană tradițională a fost condamnată la distrugere, așa îmi explic faptul că lungă vreme în școala noastră de arhitectură nu s-a manifestat nici cel mai mic interes pentru modesta dar atît de expresiva zestre de construcții ale vechiului București și — prin extensie — ale vechilor noastre tîrguri.

Discutînd astăzi despre zona Curtea Veche, la care, acum în ceasul al doisprezecelea, încă se mai poate face ceva, va trebui să avem în vedere întregul fond al problemei, pentru că pericolul desfigurării centrelor istorice planează în multe orașe și sate din țară.

Este un mare merit al arhitectului Constantin Joja acela de a fi studiat cu dăruită pasiune arhitectura veche urbană la noi și de a fi demonstrat întru cît această arhitectură este originală și valoroasă, întru cît prin păstrarea ei îngrijită se poate asigura orașelor noastre o expresie atrăgătoare, de neconfundat. În cadrul discuției care a avut loc la sediul Uniunii Arhitecților, am avut bucuria să constat că soluția sa de restaurare pentru zona Curtea Veche s-a impus prin calitățile de concepție și plastică, prin autenticitate, fiind susținută cu deplină convingere nu numai de istorici și critici dar și de arhitecți cu prestigiu și experiență. Rememorînd desfășurarea acelei ședințe, s-ar putea crede că, în sfîrșit, toată lumea s-a convins de valoarea arhitecturii noastre tradiționale, că de aici încolo ea este la adăpost de tîrnăcoapele zeloase ale edililor. Din nefericire, lucrurile nu stau tocmai așa. La Curtea Veche încă se lucrează după un sistem pe care îl condamnă atît știința cît și conștiința noastră istorică: se lucrează în asalt, cu termene pripite, după soluții comode și inexpresive. Se lucrează fără avizele specialiștilor sau chiar împotriva acestor avize și cu fiecare zi sînt iremediabil distruse puținele mărturii autentice din inima Bucureștilor.

Pentru anume factori responsabili de tot ceea ce se întîmplă în zonă, graba este explicată prin criterii de economicitate; se uită însă că istoria nu are preț, se uită că un cartier inexpresiv nu este deloc atrăgător și deci fără eficiență economică pe planul circulației turistice. Or, soluția de restaurare, remodelare, propusă de arhitectul Constantin Joja are tocmai acest merit: ea restituie cartierului Curtea Veche farmecul său inițial, redescoperă frumuseți pierdute sau depreciate vreme îndelungată, ne convinge că orașul București este un oraș cu trecut, că este, prin urmare, capabil de un viitor strălucit.

Dar, discutînd despre zona Curtea Veche, nu pot pierde din vedere tocmai inima acestei zone: palatul voevodal. Cercetările arheologice conduse cu admirabilă competență de arheologul Panait I. Panait au fost în măsură să recupereze o bună parte din substrucțiile fostului palat, imensele pivnițe reprezentînd azi un obiectiv vizitabil de primă categorie. Importanța acestui vestigiu obliga, e de la sine înțeles, la adoptarea unor soluții riguros demonstrabile, orice fantezie avînd aici un pronunțat caracter de impietate.

(urmare în pag. 40)

O stradă din Bucureștii vechi (după Doussault)

Strada Șelari în 1856 (fotografie)

CENTRUL ISTORIC EXPRESIE VIE

PAUL EMIL MICLESCU

Un eveniment s-a produs de curînd, asupra căruia merită să ne îndreptăm atenția: mă refer la discuția care a avut loc în ziua de 18 aprilie la sediul Uniunii Arhitecților, în legătură cu sistematizarea zonei Curții Vechi, corespunzătoare centrului istoric de odinioară al capitalei și deci al țării. Am rămas cu impresia reconfortantă că ceva s-a schimbat radical în atitudinea celor mai mulți dintre colegii mei, cu privire la expresia tradițională a culturii noastre specifice și la respectarea dovezilor materiale moștenite din acest trecut de civilizație și cultură.

Acum un sfert de veac, numărîndu-mă între membrii Consiliului superior de Arhitectură al Ministerului Lucrărilor Publice (Forul de avizare al vremii pentru problemele de arhitectură și urbanism), faptul de a fi militat, în cadrul acestui Consiliu, în favoarea conservării și restaurării teatrului Național, degradat de război — și pe cale atunci de a-și împlini centenarul — a prilejuit o înfierare în presă, a ceea ce era privit drept o acțiune « retrogradă, reacționară, antiprogresistă »! Mai tîrziu, hotelul Dacia-hanul Manuc sortit pieirii, tot în numele sistematizării și al progresului, a rămas sub această amenințare pînă acum cîțiva ani, cînd se propusese, între alte soluții « mediatoare », fie strămutarea lui în vreun cartier mai periferic, fie — ca o ultimă concesie — menținerea pe loc a frumoasei lui curți interioare, cu condiția însă de a asigura ascunderea ei de către clădirile din jur « modernizate » prin reconstruirea, pe locul celor originale, a unor blocuri cu vreo nouă etaje.

Monumentele de la « Slobozia », la intersecția magistralei Nord-Sud cu bulevardul Mărășești, comemorative ale bătăliei lui Leon Vodă Tomșa din 1631 cu sprijinitorii lui aga Matei, viitorul Matei Vodă Basarab — vitregite și ele de pe urma ignorării semnificației lor istorice și a valorii lor estetice — erau destinate a ceda locul unui cinematograf de cartier. A trebuit intervenția organelor de partid și de stat pentru a stăvili zelul de distrugere al creatorilor orașului de mîine și pentru a îngădui supraviețuirea în mijlocul construcției industrializate proprii veacului nostru, a acestei oaze idilice, cu acurateța de autentică rusticitate a ctitoriei marelui vistier Constantin Năsturel, căreia restaurarea în curs de desăvîrșire îi va reda albul port sărbătoresc de odinioară.

Dar în această recapitulare a succesiunii conflictelor cu promotorii renovării, să nu mă pierd în răscolirea propriilor mele tribulațiuni . . . Vreau doar să mai evoc totuși o imagine deosebit de edificatoare, ce mi-a rămas dintr-o ședință similară celei recente de la Uniunea Arhitecților, în care se discuta, acum 15 ani, proiectul de sistematizare al arterei Nord-Sud a orașului, proiect care prevedea raderea cu grijă a tuturor monumentelor din zona respectivă. Valoroasa noastră colegă, arhitecta H. Delavrancea, vajnică apărătoare a tot ce este specific românesc în creația de arhitectură, protestînd împotriva unei asemenea inițiative de distrugere, a primit atunci următorul răspuns:

« Noi arhitecții, dacă sîntem într-adevăr pătrunși de importanța misiunii noastre de creatori, trebuie să pornim de la ideea călăuzitoare că totul pornește de la noi. A ne împiedica de cioturi rămase din trecut, ba chiar a le ridica în slavă și a pretinde să le scoatem în evidență, înseamnă a cădea în păcatul unui condamnabil fetișism ».

Nu numesc pe nimeni, dar mulți sînt aceia care s-ar putea recunoaște în asemenea atitudine.

Astăzi aceleași cuvinte în favoarea protejării valorilor moștenite din trecut, care au avut parte, acum un deceniu și jumătate, de răspunsul de mai sus — au fost primite cu aplauze unanime. Iar ceea ce trebuie subliniat, ca deosebit de remarcabil, este că această înțelegere și acest interes acordat monumentelor culturii au pătrunderi din ce în ce mai adînci în opinia publică.

Cu cît crește însă și se răspîndește în marele public pasiunea pentru descoperirile istoriei-arheologiei și pentru restituirea aspectelor de odinioară ale orașului, cu atît e mai mare curiozitatea și nerăbdarea de a vedea imaginile trecutului istoric restituite. Această nerăbdare este periculoasă, fiindcă atrage, de la sine, graba. Iar în niciun domeniu nu este mai adevărată decît în al arheologiei și al istoriei vechea vorbă românească: « Graba strică treaba ».

În competițiuni sportive, în exercițiile pompierilor și ale echipelor de salvare în caz de sinistru, cînd sînt în pericol de a se distruge bunuri sau de a se pierde vieți omenești, viteza, ca obiectiv primordial, este la locul ei.

În specialitatea istoriei și arheologiei nu se poate lucra însă la desperare, în viteze de record.

Și totuși, în împrejurarea de față, intensa viață negustorească de străveche tradiție care pulsează și azi în acest cartier al orașului modern, nu se poate împăca cu amînarea nelimitată a valorificării spațiilor comerciale din toate clădirile ce ar trebui în prealabil cercetate și numai pe baze riguros științifice reparate, consolidate, restaurate și puse în valoare.

Biserica Curtea Veche (cu hramul Buna Vestire)

De aci rezultă o confuzie care pune, în cel mai înalt grad, problema *unei stricte coordonări*, avînd la bază ierarhizarea bine cumpănită a obiectivelor în ordinea importanței ce trebuie să le fie acordată și o judicioasă eșalonare a lucrărilor în cea mai logică succesiune cronologică, împărțite pe etape în ordinea urgenței.

În prealabil trebuie constatat, însă, că dosarele proiectelor de sistematizare ale Bucureștilor nu cuprind documentația istorică de rigoare, în care să se fi suprapus tramei străzilor actuale traseele fostelor ulițe și « poduri » așa cum ni le înfățișează planurile din veacurile trecute, și pe care să figureze diferitele edificii de arhitectură civilă sau religioasă de odinioară, fie că acestea se păstrează și azi oarecum neschimbate, fie că se mai pot identifica în clădiri uneori desfigurate în timp, dar încă în ființă, fie că au dispărut din suprafață, dar reperarea amplasamentului lor ar putea da indicații prețioase pentru cercetarea și protejarea vestigiilor lor și pentru eventuala marcare pe teren sau punere în valoare a celor constituind mărturii grăitoare ale istoriei orașului.

În lipsa acestei documentații istorice din dosarul municipiului, încă din 1967 Direcția Monumentelor Istorice și forul său tutelar de atunci — C.S.C.A.S. — au atras atenția asupra necesității de a se executa lucrări exhaustive de cartare a terenurilor din zona respectivă, pe bază de ridicări topografice, de inventariere a fondului existent de clădiri, cuprinzînd relevee — nu numai a fronturilor de fațade din lungul străzilor dar și dinspre curțile interioare (precum și ale corpurilor de imobile, cu inventarierea tuturor elementelor valoroase, de tîmplărie, feronerie, pietrărie etc. ce conțin).

Toate revenirile periodice, insistente, ale Direcției Monumentelor Istorice, pentru inițierea unei asemenea campanii de cartare și inventariere, n-au avut însă, din păcate, niciodată ecoul dorit.

Beneficiarii de investiție și toți cei de folosință în scopuri culturale, muzeale, turistice, economice-comerciale, sociale etc.; organele de cercetare istorică-arheologică; acele de proiectare a arhitecturii și a sistematizării; de planificare a lucrărilor, de fixare a termenelor de execuție și de dare în folosință; cele de expertizare tehnică în scop de asanare a fondului de clădiri, prin stabilirea cotei de construcții considerate vetuste, insalubre, șubrede, spre a le supune în mod deliberat dărîmării — toate aceste organe, fără excepție, fiind integral subordonate aceluiași for tutelar, au constituit o amplă și complexă asociație, în a cărei autonomie avizele și îndrumările Direcției Monumentelor Istorice n-au găsit căi de pătrundere — în suficientă măsură — pentru a le asigura eficiența scontată. Iar lucrările de punere în valoare a rezervației istorice destinate marei mase de cetățeni — nu numai ai Bucureștilor, dacă ținem seamă de prestigiul acestui centru istoric-cultural pentru întreaga țară și nu numai ai vremii noastre, dar și ai posterității — nu e bine să se rezolve exclusiv într-o aceeași familie care, chiar dacă pentru împăcarea conștiinței mai cere păreri și celor din afară, nu le urmează sfaturile și nu ține seamă de punctele lor de vedere decît atunci cînd acestea coincid riguros cu propriile-i gusturi și interese.

Așa se explică faptul că desfășurările fațadelor « remodelate » potrivit proiectelor Institutului Proiect București, supuse discuțiilor U. A. R., prezintă deosebiri esențiale față de avizele D. M. I., iar cu toate criticile acestor proiecte de remodelări de către cei ce au luat parte la discuții n-au făcut decît să confirme punctele noastre de vedere, așa cum au fost formulate în avize și subliniate cu prilejul consultărilor ce le-am dat pe parcursul proiectării. N-aș avea prin urmare decît prea puțin de adăugat teoriilor estetice și principiilor călăuzitoare atît de ferm și lămurit exprimate în timpul dezbaterilor ședinței pentru îndrumarea proiectanților.

Ceea ce importă însă, în mod deosebit, este ca vorbele spuse cu temei, cu consecvență și pătrundere — adesea chiar cu netăgăduit talent oratoric — să nu întîrzie a fi traduse în fapt.

Am pornit la această expunere printr-o răscolire a unor amintiri personale, nu cu scopul de a polemiza, nici de a face sterile procese ale unor zile perimate, ci pentru a căuta să mă conving însumi de evoluția spre mai bine a unei mentalități. Nădejdea mea sinceră este de a izbuti, încercînd încă o dată pe această cale, în ora tîrzie în care ne aflăm, trezirea înțelegerii tuturor celor chemați să-și dea aportul pentru ducerea la bun sfîrșit a misiunii pe care cîrmuirea noastră, cu înțelepciunea și dragostea ei pentru tot ce e curat românesc, ne-a încredințat-o tuturor.

Din cele ce precedă se desprinde necesitatea de a revizui unele moduri de procedare, atît a măsurilor de sistematizare, cît și a celor de întocmire a proiectelor de arhitectură, de execuție și a lucrărilor de construcție pe teren. Pentru inițierea măsurilor de remediere și de îmbunătățiri viitoare a întregii acestei activități, mai socotesc necesar a face o succintă analiză critică a cîtorva din problemele care apar de primă importanță, în limita spațiului restrîns de care putem dispune:

Pentru stabilirea profilului întreprinderilor comerciale care vor da viață cartierului, organele beneficiare și-au amintit — și au înțeles pe bună dreptate — să-i păstreze unele tradiții artizanale. În locul micilor ateliere individuale de odinioară, însă răspîndite pe întreaga suprafață a zonei, au preconizat pentru adaptarea acestei ramuri de activitate și de producție la condițiile moderne de exploatare, gruparea lor în mare număr într-un singur complex de imobile cu etaje multiple, situat între străzile Covaci, Șelari și Gabroveni. Atît volumul copleșitor al acestor construcții cît și caracterul lor administrativ-industrial, precum și traficul de deservire a lor, staționarea, descărcarea, încărcarea de camioane și alte vehicule utilitare, vor crea o dăunătoare confuzie și o brutală distonanță în ambianța cartierului. Se impune o serioasă reexaminare din partea forurilor de avizare a problemelor corespunzătoare acestui ansamblu care, cu toate că este în curs de realizare, ar fi încă susceptibil de a beneficia de substanțiale ameliorări.

Tot în legătură cu fixarea profilului zonei respective și stabilirea caracterului precumpănitor în exploatarea ei, beneficiarii, în marea lor majoritate, au intima convingere că între obiectivul istoric și cel comercial contradicția este atît de mare încît o conviețuire a lor nu poate fi concepută decît cu condiția ca primul să cedeze pasul celui de-al doilea. Antagonismele între acțiunea de scoatere în evidență a caracterului istoric — pe de o parte — și de valorificare a imobilelor în scopuri comerciale, legate de viața modernă, sînt însă mai mult aparente decît reale și de neîmpăcat.

Adevărul este că, în materie de comerț, punerea în valoare a mărfurilor, într-o ambianță ieșită din comun, reprezintă un factor pozitiv, de atracție a clientelei. Respectarea condițiilor de accentuare a caracterului autentic-tradițional nu va fi decît în favoarea sporirii vadului comercial, dacă aceste condiții, neconforme cu banalitatea standardului curent, vor fi speculate cu simț estetic, cu pricepere și cu talent de către artistul decorator — « etalajist », care le va folosi ca elemente de bază ale compoziției sale.

Dacă această compoziție va izbuti să fie în armonie cu mediul ambiant, în acord — sau într-un fericit contrast — cu caracterul de epocă al arhitecturii și decorației dominante, atunci orice amănunt care va contribui la accentuarea acestui caracter va fi favorabil și deverului comercial ! . . .

Vechea tîmplărie de stejar sculptat (uneori cu șrosuri, ca pe vremuri, de împărțire a geamului), în locul tipicelor vitrine STAS de azi, din cristal în ramă de aluminiu; frumoasele obloane tradiționale din tablă de metal cu decorații de feronerie aplicată; firmele și corpurile de iluminat de altă dată, în loc a fi disprețuite și sacrificate, vor dobîndi o nouă prețuire pentru rentabilele lor virtuți de atracție turistică.

Cu privire la spațiile nou-create ce se pot destina unor ateliere, mai trebuie pusă o problemă fundamentală din punctul de vedere estetic, al creației plastice și de artă aplicată. Mă gîndesc la meșteșuguri care se pierd și la unele de mult pierdute care au făcut odinioară și peste hotare faima creației manufacturale bucureștene, meșteșuguri ale căror denumiri le mai poartă și azi parte din ulițele rezervației istorice și cărora li s-ar putea da prilej de a renaște. Eternul Ion Ghica, la care revenim mereu cînd este vorba de evocări ale vieții Bucureștilor de acum peste un veac, pomenește de industria de artă a « testemelurilor » (a șalurilor, basmalelor) imprimate în culori vii cu tipare de tei, de la Filaret, imprimate care satisfăceau gusturile cele mai rafinate ale elegantelor din aristocrația Parisului de pe timpul restaurației și al celui de-al doilea imperiu; amintește de prețiozitatea « gevrelelor » cusute cu mătase și cu fir; de finețea « șanguliilor » și de gingășia « bibilurilor » ieșite din fantezia creatoare și din iscusința mîinilor meșterelor bucureștene.

Mă gîndesc și la unele creațiuni de artă naivă din zilele noastre, așa cum sînt cele datorită însufleții, simțului estetic și abnegației dascălului de la Vulturești sau a celor de la Palatul Pionierilor, dintre care unele ar putea constitui splendide cartoane pentru tapiserii. Mă gîndesc și la creația meșterului Colibaba de la Rădăuți și la pictorii de icoane din Ardeal și încă la alții mulți, creatori anonimi de artă aplicată, de scoarțe și de olării, a căror operă spontană și firească, luminoasă, sclipitoare de culori, de frăgezimea și prospețimea creațiunilor aproape de natură, de izvor, nealterate de normele prefabricării și necontaminate de virulența mahalalelor. Dacă toate acestea ar găsi un mediu prielnic înfloririi lor, ar putea genera, în acest centru simbolic al sensibilității românești, renașterea unei arte decorative, curate, originale, expresive a geniului creator specific poporului nostru. Asemenea ateliere de creație, fie individuale fie colective — limitate însă la un număr restrîns de colaboratori — înzestrate și cu spațiile anexe necesare pentru expunere și vînzare, ar putea fi obiective de atracție turistică de mult mai mare și temeinic prestigiu decît acele numeroase magazine de desfacere a unor produse artizanale, alcătuite dintr-un « bric-à-brac » de « suvenire » produse în serie la nivelul de discernămînt al administrației cooperativelor, care nu izbutesc, de cele mai dese ori, să contribuie la educarea estetică a marelui public și la răspîndirea bunului gust. Comasări de spații interioare mai apar în multe locuri în proiectele Institutului Proiect București, îndeosebi în strada Lipscani. Desigur că acestea, în majoritatea cazurilor, sînt funcționul necesare. Nu înseamnă însă că asemenea exigență, a continuității între magazine, ar putea justifica dărîmarea unor construcții existente cu interioare frumos boltite. Legăturile funcționale, de comunicare, a acestor spații între ele, trebuie realizate fără denaturarea arhitecturii și decorației interioare; bolțile și alte elemente valoroase să fie conservate, consolidate și restaurate, ca de altfel și arhitectura fațadelor ce le corespund.

În general, dărîmarea de clădiri existente trebuie să se reducă strict la cele nevaloroase, prea neinteresante pentru a merita cheltuiala unei remodelări, sau la cele prea șubrede și degradate pentru a putea fi conservate, decît cu sacrificiul unei parțiale desfaceri și reconstituiri după efectuarea de relevee și fotografii.

În vîltoarea șantierelor lucrurile se petrec însă altfel, de prea dese ori: absența cartării, a cercetării istorice-de arhitectură și a releveelor este înlocuită cu o expertizare tehnică a clădirilor din punctul de vedere al valorii locative, al stării de întreținere și al rezistenței lor. Este de la sine înțeles că cele mai valoroase din punct de vedere istoric și rare în momentul cercetării lor ar putea da loc la descoperiri de elemente arhitecturale interesante pentru restaurarea lor, sînt totodată și cele mai vetuste și deci în cap de listă pentru a fi dărîmate. Afirmația liniștitoare a tovarășului arhitect Enăchescu în ședință, cum că lipsa unor relevee și inventarieri executate anticipat nu trebuie să îngrijoreze, fiindcă cercetările fiecărei clădiri se fac în momentul deschiderii șantierelor respective (așa cum se întîmplă în mod obișnuit și în cazul lucrărilor de restaurare executate de D. M. I. A.), nu se verifică din păcate prin experiență. În realitate, pentru clădirile trecute din oficiu pe lista dărî-

mărilor deschiderea şantierului înseamnă de-a dreptul atacarea lor cu buldozerul şi deci integrala lor desfiinţare în numai cîteva ore, fără a se mai păstra nimic din imaginea şi din detaliile lor.

În ceea ce priveşte avizele Direcţiei Monumentelor Istorice, acestea, începînd din martie 1968, au determinat principiile şi au pus condiţiile de bază ale întocmirii proiectelor care în esenţă pot fi rezumate astfel:

— să fie asigurată integritatea ştiinţifică a cercetării arhitecturale pentru reconstituirea unor aspecte specifice ale acestui vechi centru urban care va deveni astfel unul din principalele obiective de atracţie turistică ale capitalei;

— între principalele elemente de caracter, specific unui asemenea vechi cartier comercial, este *frontul fragmentat al faţadelor*.

Acest caracter va trebui deci să fie păstrat în desfăşurarea lui spre străzi, respectînd expresia lotizării corespunzătoare vechilor prăvălii, chiar dacă în spatele acestor faţade, astfel fragmentate, se va realiza o comasare a spaţiilor comerciale.

Clădirile zonei, fiecare în parte, după scoaterea la lumină a elementelor lor originale, îşi vor păstra astfel individualitatea, contribuind laolaltă, prin varietatea aspectelor lor, la accentuarea pitorescului autentic, specific mediului ambiant.

— Pentru faţadele de clădiri care se refac şi care nu păstrează nimic autentic, valoros, să se adopte o arhitectură simplă şi sobră, care să se integreze cît mai intim ambianţei străzii, prin forma, dimensiunea, ritmul golurilor şi rapoartele dintre plinuri şi goluri, materiale şi culoare etc., evitîndu-se pastişările arhaizante de natură a compromite autenticitatea expresiei arhitecturale a întregului ansamblu.

În fine:

— Pentru reconstruirea terenurilor libere — procedînd pentru arhitectura veche urbană într-un mod asemănător celui preconizat de muzeul satului pentru cea rurală — să se recurgă la reconstituirea de clădiri sau elemente de clădiri valoroase, (folosind elemente de detaliu recuperate, de feronerie, pietrărie, tîmplărie, etc.), provenite din alte locuri ale oraşului unde nu pot supravieţui imperativelor sistematizării.

★

N-am pus niciodată prea multă bază pe arhitectura « vorbită » — şi nici chiar scrisă: spre a merita să fie într-adevăr luată în seamă, arhitectura trebuie practicată cu creionul în mînă, la planşetă, şi concretizată pe şantier. Iar dacă am relevat mai sus cît de nepotrivită este graba, pentru punerea în valoare a unor obiective cum sînt cele în cauză, iată că, în cazul de faţă, ea reprezintă un factor esenţial de reuşită dacă este vorba de a interveni încă la timp în scopul remedierii — măcar în parte — a deficienţelor constatate şi evitării celor ce se mai pregătesc în proiectele de viitor.

Îndeosebi se dovedeşte a fi necesară îndrumarea cu întreaga autoritate cuvenită, sub semnul restituirii ambianţei istorice, a tuturor celor chemaţi să contribuie la reînsufleţirea acestui străvechi cartier, pentru a aduce eforturile lor să concureze la satisfacerea — nu numai a condiţiilor practice-utilitare-economice de integrare a lui în viaţa comercială a municipiului modern — dar mai ales de exprimare a acelor rare, gingaşe, adesea abia perceptibile însuşiri de caracter proprii unei vechi tradiţii tipic bucureştene, cu tot conţinutul ei de pitoresc şi de poezie a trecutului.

Aceste trăsături ale fizionomiei şi ale firii, specifice oraşului, amprentele vieţii trăite în anumit mediu de civilizaţie şi cultură, îi definesc caracterul, îl situează în timp şi în spaţiu şi îl deosebesc de orice aşezare echivalentă din alte colţuri ale lumii.

Subtilitatea tuturor acelor trăsături caracteristice face însă ca nu oricine să fie în măsură a le recunoaşte. Iar operaţiile de chirurgie estetică, practicate asupra lor, riscă uşor să le şteargă urmele şi, odată cu ele, să desfiinţeze şi expresia vie proprie întregului mediu ambiant. O ilustrare a principiilor care ar trebui să prezideze la remodelarea arhitecturală a rezervaţiei Curţii Vechi ne-a înfăţişat-o tov. arh. C. Joja în « ipoteza de lucru » prezentată de D-sa în şedinţa U. A. R. Tovarăşul arhitect Joja — care are marele merit de a fi trezit interesul pentru arhitectura noastră urbană, prea adesea neluată în seamă pînă nu de mult — a strîns un bogat material documentar privind această arhitectură.

Cu condiţia de a fi ştiinţific întemeiată pe asemenea material documentar, evitînd cu grijă decorurile artificiale dăunătoare autenticităţii istorice, consider că această « ipoteză de lucru » este în cea mai mare măsură în acord cu punctele noastre de vedere expuse mai sus şi că, în linii generale, ar reprezenta, deci, calea bună de urmat.

Mi-am exprimat scepticismul cu privire la « arhitectura vorbită ». În oarecare măsură, şi în această privinţă, şedinţa ţinută la Uniunea Arhitecţilor s-a dovedit revelatoare: oricît va fi fost ea de remarcabilă datorită valorii participanţilor şi a expunerilor lor, a nivelului dezbaterilor şi a punctului de vedere comun exprimat în concluzie, a reprezentat, totuşi, doar încă o discuţie în contradictoriu, în timp ce execuţia lucrărilor pe vastul şantier deschis în întreaga zonă continuă în exclusivitatea forului beneficiar, în ritm din ce în ce mai accelerat. Ne aflăm acum la ultima limită a stării de alarmă, peste care nu mai poate fi amînată luarea unei hotărîri de remediere.

De curînd, un nou organ de stat a luat fiinţă: Consiliul tehnico-ştiinţific pentru monumente istorice şi de artă al Consiliului Culturii şi Educaţiei Socialiste, care dispune de competenţa ştiinţifică şi de autoritatea cuvenită pentru a îndruma lucrările de punere în valoare a rezervaţiei istorice pe calea cea bună.

Sub egida unui asemenea for de specialitate şi cu colaborarea Institutului de Istoria Artei al Academiei, ar mai fi încă timp, la această ultimă oră, pentru a reuni toate forţele competente, alături şi cu proiectanţii Institutului Proiect Bucureşti, spre a da, printr-un efort comun, cea mai bună rezolvare problemelor de proiectare şi execuţie privind această vastă şi epocală realizare de interes republican. ■

Strada Lipscani astăzi (foto Dan Er. Grigorescu)

O IPOTEZĂ DE LUCRU

CONSTANTIN JOJA

Cultura românească a fost ştirbită un secol şi jumătate de lipsa unei conştiinţe a valorilor arhitecturii civile tradiţionale româneşti, realizînd armonii şi expresii autentice. Opinia — că n-am avut o arhitectură civilă urbană, aşezată într-o scară de valori universale, a făcut ca oraşele noastre să-şi piardă treptat unitatea plastică şi urbanistică pe care o aveau încă în 1800 şi să dea loc hibridizării lor prin dărîmarea a tot ce era monumental, expresiv şi autentic, şi înlocuirea lor cu o arhitectură neoclasică dubioasă, care nu putea reprezenta înţelegerea românească de arhitectură şi nu putea fi expresia sensurilor noastre de viaţă, a aspiraţiilor noastre.

Ignorată şi disprețuită, arhitectura noastră de lemn, tencuit sau nu, trebuia integral înlocuită, în concepţia oamenilor noştri cultivaţi, cu o arhitectură de piatră, ca şi cum diferenţe de valori absolute existau în favoarea celei de piatră. Nu se puteau distinge atunci, ca şi astăzi, în parte, rafinamentele, armoniile, participarea la viaţă a lemnului, superioritatea plastică a arhitecturii de lemn. Atunci, dorinţa de a ne urbaniza, de a ne europeniza, de a face clădiri rezistente peste veacuri, a nesocotit ansamblurile, clădirile sau fragmentele de clădiri de lemn, paianta şi zidărie subţire, care nu pretindeau veşnicia, dar o realizau prin schimbarea lor din veac în veac, după canoane arhitecturale stabilite de milenii. Ansamblurile urbane vechi au început să fie ştirbite şi ridiculizate prin eliminarea valorilor arhitecturale şi plastice tradiţionale, prin schimbarea înţelegerii spaţiale tradiţionale. S-au pierdut atunci meserii preţioase, care fuseseră ridicate la rangul de adevărată artă. Şcoala de stucatură barocă românească, de tradiţie constantinopolitană, cu rafinamentele ei de modelaj şi de desen, a fost înlocuită de stucatura inexpresivă neoclasică italiană. Barocul românesc, ilustrat şi astăzi prin Casa domnească din hanul Manuc, prin nenumărate tîmple de zid şi prin discreta lui acţiune asupra unor case ţărăneşti încă existente, dispare din oraşe sub loviturile neoclasicismului adus şi practicat de străini, la şcoala cărora meşterii români pierdeau sensurile plasticii noastre specifice.

Tîmplăriile monumentale ale pridvoarelor închise dispar şi odată cu ele arta tîmplăriei izvorîtă din decoraţia ţărănească în lemn.

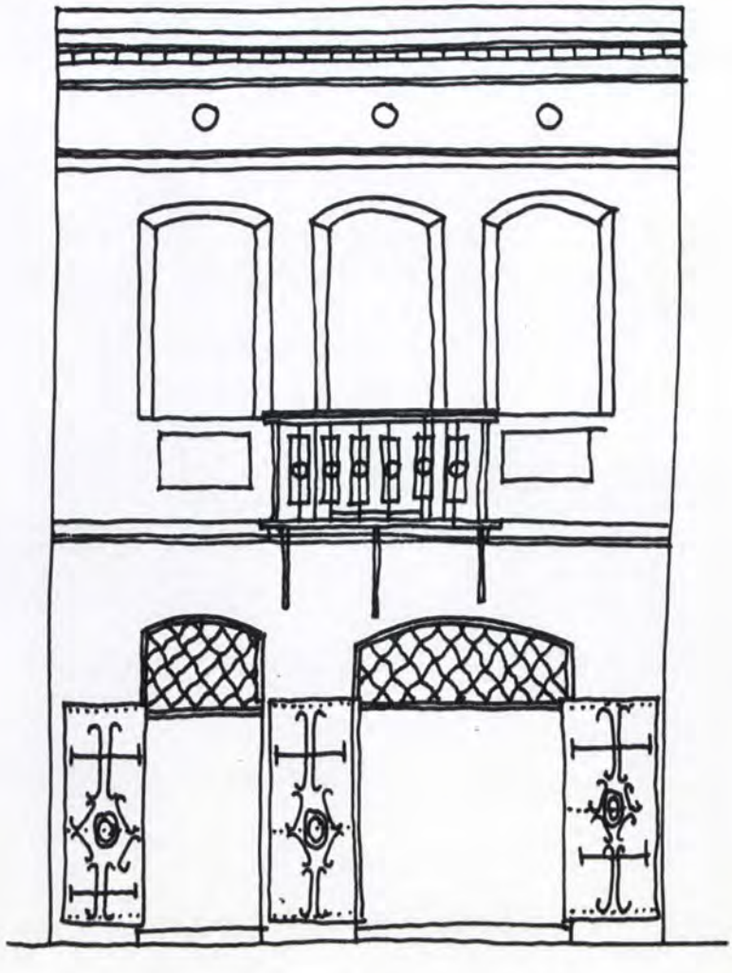
Pridvorul ca spaţiu intermediar între natură şi interior, temei al oricărei înţelegeri arhitecturale româneşti, dispare şi el din oraş. Spaţiul reprezentativ, de lucru sau de trecere — pridvorul — era elementul esenţial al arhitecturii româneşti care comanda toate sensurile ei plastice. El este totuşi primul element sacrificat în întregime de noua imitaţie neoclasică. Era poate natural ca pictorii şi sculptorii noştri, mai toţi stăpîniţi de strălucirea plasticii şi arhitecturii occidentale, de dimensiunea şi bogăţia ei, de mijloacele şi cantităţile de lucru desfăşurate, să fi pierdut înţelegerea pentru arhitectura ţărănească şi urbană de tradiţie autentică. Dar astăzi arhitectura, pictura şi sculptura modernă ne-au deschis calea spre înţelegerea valorilor plastice tradiţionale, ca valori universale, permanente. Pentru că n-am avut pasiunea spaţiilor interioare, noi am dezvoltat în schimb o gamă nesfîrşită de valori arhitecturale în faţadele cu pridvor, de un rafinament, o prospeţime şi o monumentalitate plastică pe care de abia acum arhitectura modernă ne-a învăţat s-o sesizăm. Conştiinţa artiştilor plastici de astăzi că numai autenticul poate să dea valoare operei de artă şi că autentic nu poţi fi decît dezvoltînd şi actualizînd potenţele plasticii tradiţionale, formate de-a lungul mileniilor, trebuie să devină şi a arhitecţilor. Nu putem avea o arhitectură modernă valoroasă decît ţinînd seama de sensurile arhitecturii tradiţionale şi rostul restaurării zonei Curtea Veche şi a celorlalte centre urbane din oraşele Munteniei, Olteniei şi Moldovei tocmai acesta este, să pună sub ochii tuturor, muzeal dacă vreţi, valorile arhitecturii autohtone. Implicaţiile pe care această reluare de contact cu arhitectura tradiţională le va avea şi asupra artiştilor plastici nici nu pot fi evaluate.

Un centru vechi românesc nu ar impresiona prin specificitatea lui numai pe turiştii străini, ci ar fi pentru noi o inimă vie care ar pulsa idei şi sentimente de cea mai profundă autenticitate, absolut necesare afirmării noastre pe plan artistic mondial. Arhitectura civilă tradiţională ar face mult mai uşor inteligibilă arhitectura bisericească, cu care ne-am mîndrit, uitînd că realizarea ei n-a fost posibilă decît pentru că valori extraordinare de arhitectură civilă au organizat prelucrarea arhitecturii bizantine, venită la noi în secolele trecute.

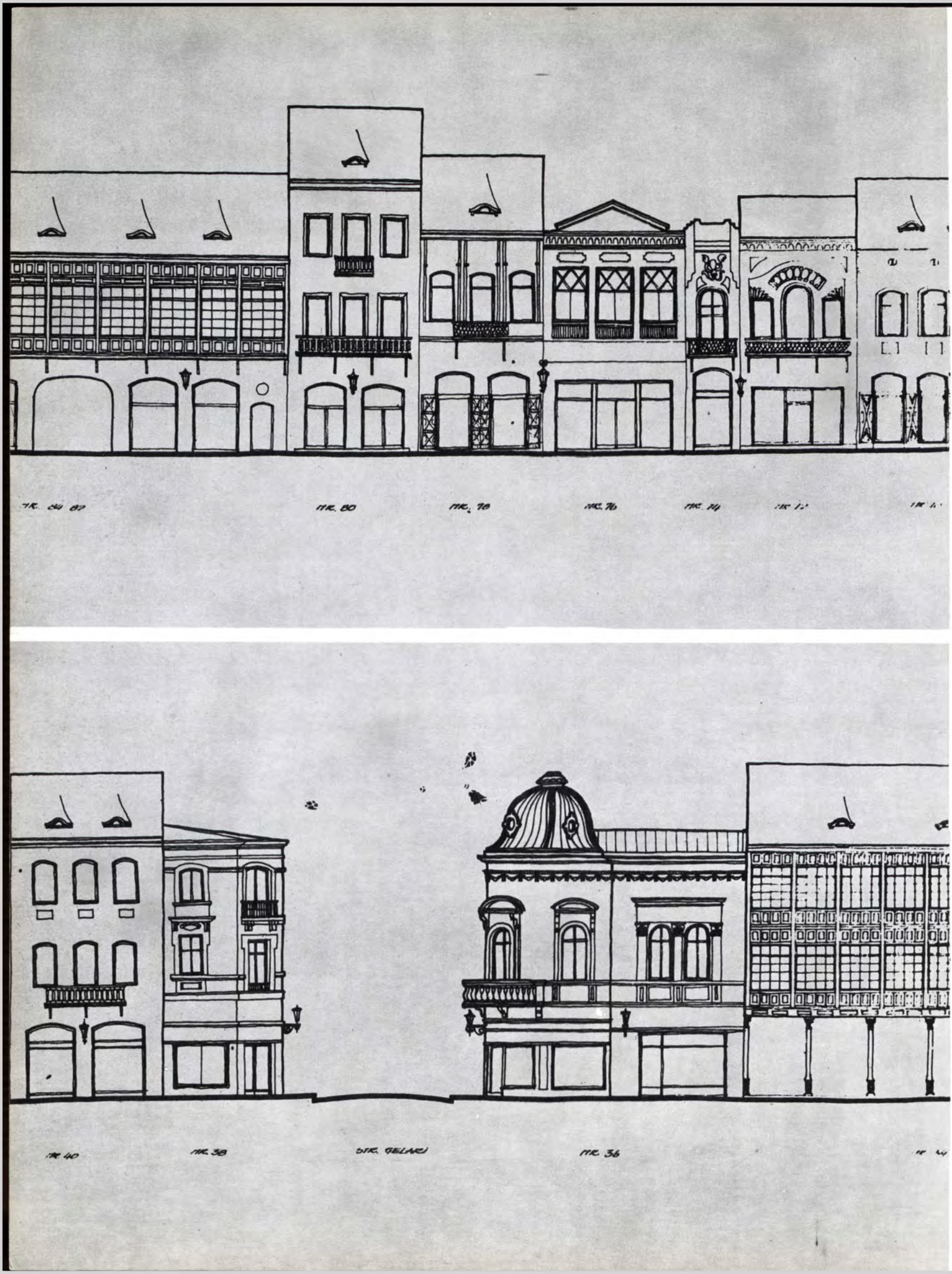
Prezenţa unui centru viu cu arhi-

Îmbinare a arhitecturii tradiţionale din secolul XVIII cu decoraţie neoclasică aplica la ferestrele etajului (str. Blănari). Parterul este modificat ca număr şi formă de goluri

Propunere de restaurare a casei din str. Şepcari nr. 12 la înfăţişarea ei din secolul XVIII, toate elementele aflîndu-se « in situ »

Ipoteză de restaurare a străzii Lipscani, păstrînd construcții de la sfîrșitul sec. XIX și începutul sec. XX.

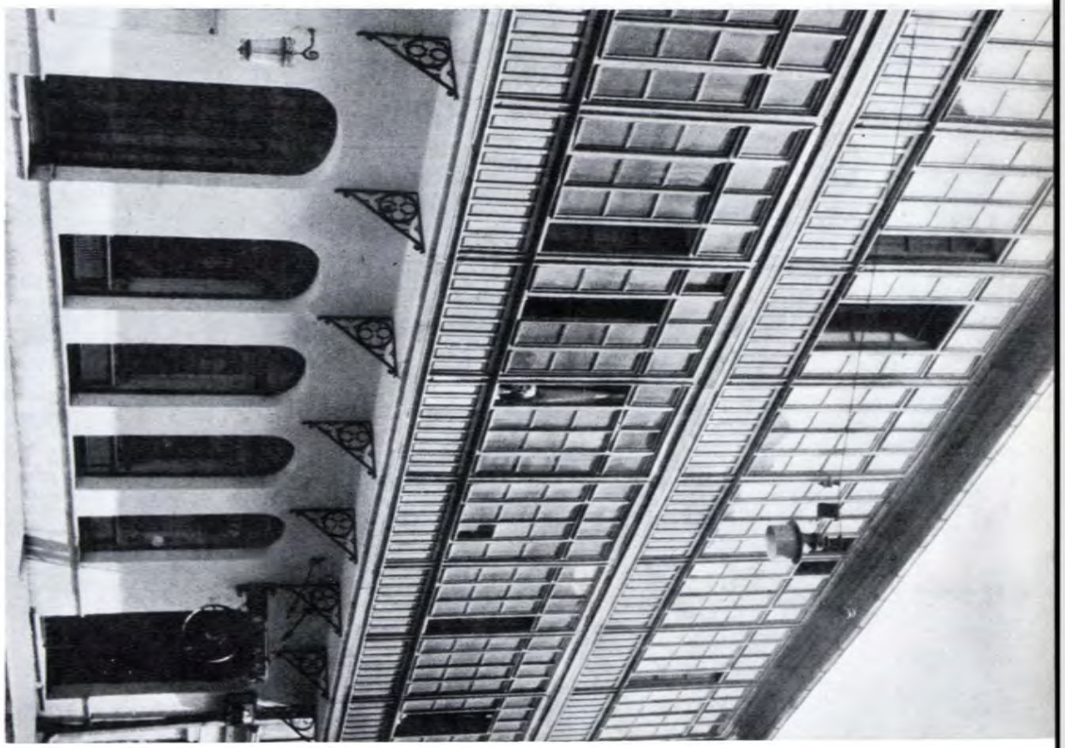
Arhitectură urbană românească din sec. XIX — elemente ale unui sistem de referință pentru restaurări și reconstituiri:

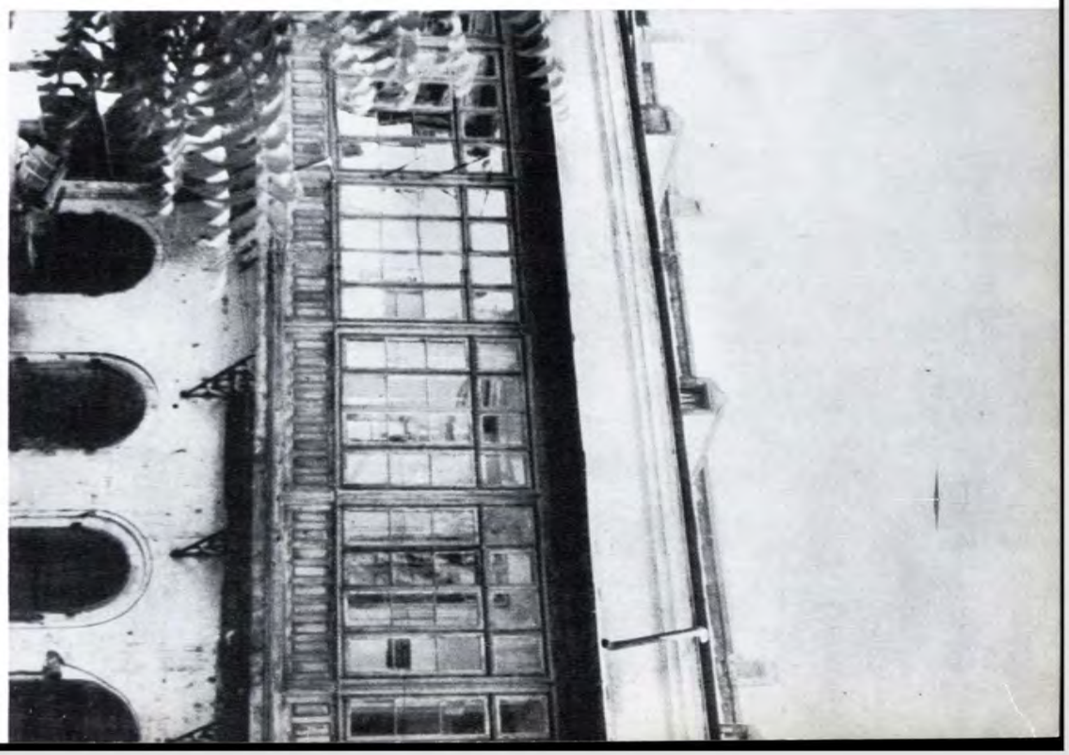
1. *Clădire din str. Șelari (după reconstituire).*

2. *Clădire din Calea Moșilor.*

3. *Hanul Elias (str. Sf. Ion Nou).*

tectură autentică românească în fiecare oraș va frînge prejudecățile și va fi mai rodnică decît s-ar crede, în toate artele. În primul rînd, oamenii de literatură și poeții care n-au vibrat niciodată la valorile arhitecturii civile autentice românești vor recăpăta amplitudinea sensurilor autohtone, vor crede în poezia arhitecturii românești care cuprinde în ea vechi aspirații ale poporului și ilustrează expresiv structura noastră afectivă și rațională. Și apoi conștiința participării continue și nemijlocite la cadrul arhitectural autentic, în care trăim și vor trăi generațiile viitoare, o vor recăpăta toți oamenii noștri de cultură despre care ne bucurăm că azi încep să o aibă, așa cum a demonstrat ședința de la Uniunea Arhitecților.

Fără mărturia arhitecturală nici o cultură, nici o istorie nu poate fi înțeleasă, ilustrată, afirmată, acceptată. Lipsa centrelor vechi din orașele Principatelor ar transforma aceste « locuri » în deșerturi istorice în care, s-ar crede, abia după 1900 ar fi început să existe așezări urbane. Atîta vreme cît nu cunoșteam cercetările asupra arhitecturii urbane românești puteam fi sceptici în posibilitățile noastre de a restaura zone vechi într-o arhitectură pe care nu am remarcat-o pînă acum. Decît o scenografie lipsită de autenticitate, se spune, mai bine renunțăm la tot ce este tradiție și trecem la construcție nouă. Consecvența ar cere atunci « raderea » zonei și reconstruirea urbanistică și arhitecturală a unui cartier comercial în arhitectura anilor 1975, reprezentativă pentru efortul socialist de înnoire, și nu ar justifica în nici un caz o arhitectură neutră, aproximativ cea dintre cele două războaie, așa cum preconizează și realizează programul Institutului Proiect București.

Dar toate elementele autenticei arhitecturi tradiționale se află în zonă și în celelalte cartiere ale orașului și pe baza lor putem afirma că știm cum arăta orașul între 1700—1800, secol în care arhitectura urbană românească de tradiție autentică nu fusese contaminată de neoclasic, secol în care barocul luase formele lui cele mai autentice în țară.

Suflul baroc universal fusese asimilat atît de bine în țară încît barocul românesc, plin de realizări rafinate în secolul XVIII, întrece barocul transilvan pentru că, venind pe linie constantinopolitană, beneficiase de experiența decorativă milenară subtilă a orientului.

Neoclasicul însă s-a limitat la placarea unor ornamente făcute de meșteri italieni, care nu s-au putut integra în volumetria arhitecturală românească, în sensibilitatea și expresivitatea arhitecturii românești. Nimeni nu poate contesta — chiar cei care neagă existența unei arhitecturi românești urbane autohtone — caracterul singular pe care orașele noastre l-au avut datorită acoperișurilor de șindrilă, care aici în zonă ar fi refăcute într-un material ignifug, apoi ambrazura exterioară a ferestrelor ca mod suficient de vivificare a fațadelor la etaj, împreună cu balcoanele cu balustri de lemn sau fontă, rudimentele de pilaștri și vitrinele înguste cu obloane de fier ornamentate cu un rafinament neîntîlnit în alte țări, dau arhitecturii urbane românești nota unei autenticități al cărui sens l-am putut pierde, dar în care ne vom recunoaște cu toată convingerea. Nimic de fantezie, nimic de scenografie nu este necesar să fie prezent în zonă, loturile actuale și construcțiile lor dezvăluiesc întreaga atmosferă arhitecturală a vechiului București. De aceea este necesară cercetarea și nu dărîmarea nediferențiată, păstrarea lotizării actuale și nu comasarea — cum face proiectul de execuție ce se aplică; acestea sînt datele imperioase ale restaurării zonei.

Proiectul actual dărîmă nu numai zona, ci cultura urbană românească, tradiția arhitecturală și istoria țării noastre și loviturile pe care le dă culturii românești nu vor mai putea fi remediate niciodată.

La adăpostul unei false, necontrolabile eficiențe comerciale se tăgăduiește primatul culturii, tradiției și istoriei, se falsifică Zona Curtea Veche. Cartierul acesta, care a fost un centru comercial de mărfuri de o calitate superioară, este transformat într-un mare bazar de tipul popular al celui din Moși, se înlocuiesc magazinele mici specializate, cu mici «mari» magazine universale, care nu mai sînt agreate de consumatori și comercianți nicăieri în lume. Randament sporit nu se poate obține în zonă decît printr-un comerț care să atragă și pe români, și pe străini. Plasarea în zonă a unei mari unități cu ateliere artizanale, o adevărată fabrică în mijlocul cartierului care trebuia să fie o bijuterie a orașului, este greșeala care se va răzbuna prin aglomerarea de camioane, conteinere și lucrători într-un singur punct pe str. Gabroveni, făcînd imposibilă circulația pietonilor, așa cum de cîțiva ani era imposibilă datorită prezenței depozitelor de mărfuri în zonă. Dar nici un interes comercial, de altfel greșit înțeles, nu poate prevala asupra celui cultural și nici un edil nu poate admite loviturile aduse culturii țării și orașului pe care este chemat să-l ocrotească, chiar dacă numai istoria va fi aceea care ne sancționează. Însă există o hotărîre care legiferează restaurarea zonei în caracterul ei original și nicidecum distrugerea ei. ■

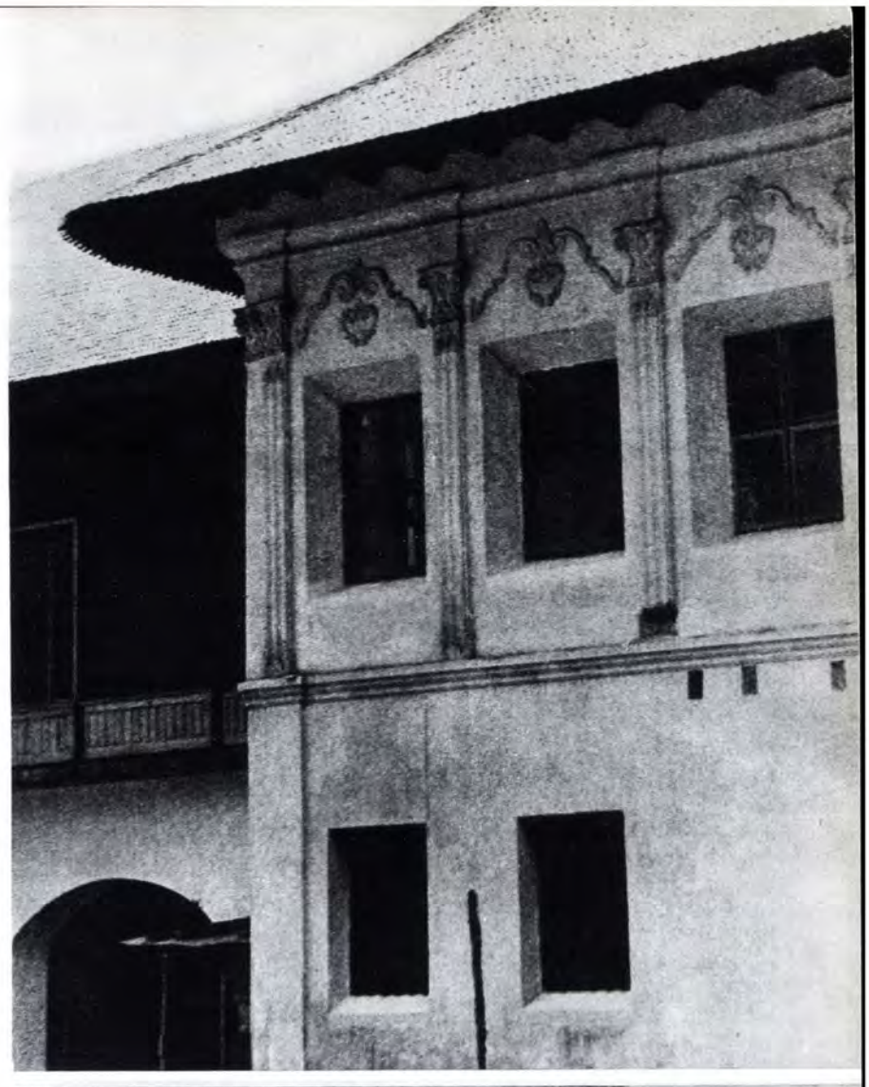
Hanul lui Manuc după restaurare. Poarta și curtea interioară

RESTAURAREA ACT DE CULTURĂ

«Să ne străduim să armonizăm cît mai bine, cît mai frumos trecutul cu prezentul — mă refer la arhitectonica orașului — să construim în așa fel noile edificii, noile locuințe, încît acestea să pună și mai mult în valoare clădirile mai vechi».

NICOLAE CEAUȘESCU

1969

ADRIAN GHEORGHIU

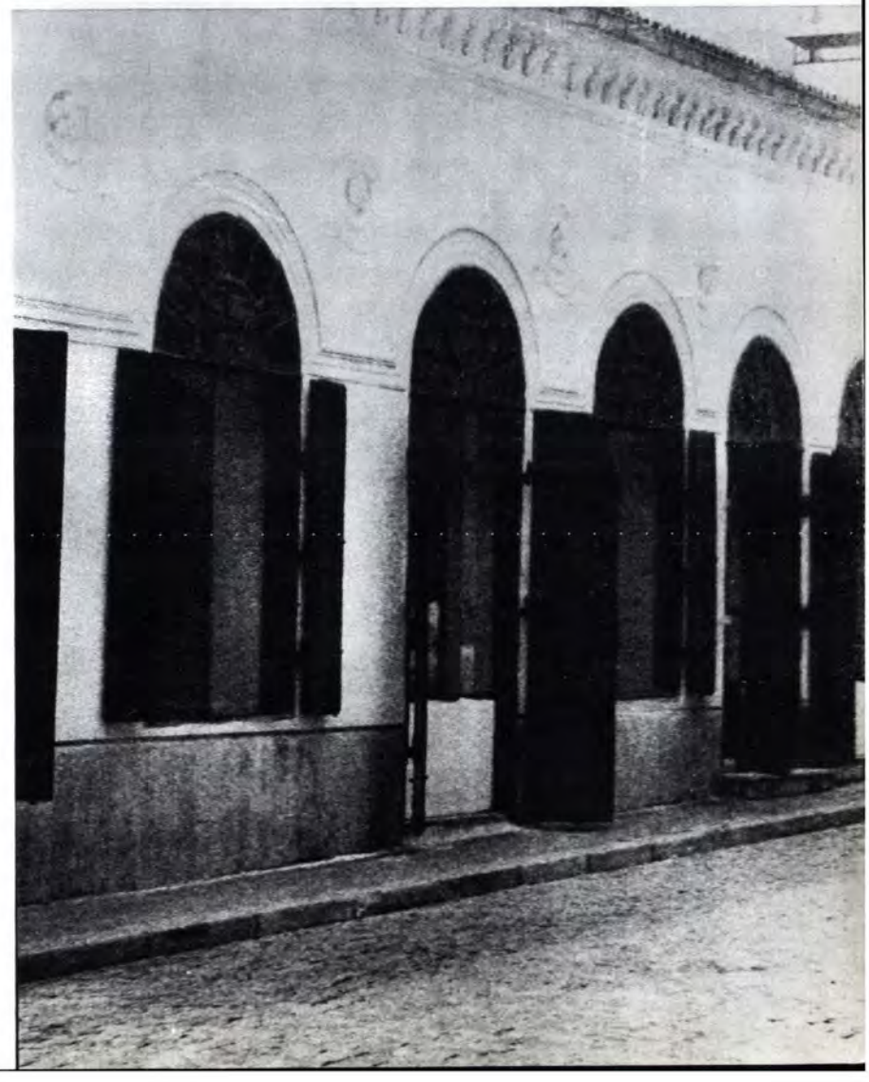
Istoricește constituite, orașele sînt ființe ale spațiului, timpului și societăților umane, în creșterea cărora — prin monumente, forme și structuri urbane — generațiile unei națiuni și-au imprimat și își vor imprima, mai departe, viața și valorile. Orașele-ființe mărturisesc rezolvări continue de contradicții între spontan (stihinic) și planificat, între un anume spațiu local și modalitățile lui de însușire, mărturisesc vechimea, duratele și originalitatea parcurgerii diferitelor orînduiri, etape, evenimente. În orașele — ființe omul își extrapolează viața în ambele sensuri ale timpului, își poate înscrie momentul configurației, de ordin tehnic-universal, în permanența culturii universale și naționale (pentru că orașul, acest concentrat spațial al timpului, va fi asimilat civilizații temporare și permanențe din alte culturi). De aceea, în modalitățile actuale de stăpînire a fenomenului urban, prin sistematizare și perspectivă — acte complexe și multilaterale de cultură și civilizație — restaurarea monumentelor și zonelor istorice, în cadrul orașelor, cu adaosul valorificării actuale, devine o problemă cultural-patriotică și etico-științifică, un vector — al continuității istorice — în însăși sistematizare.

Iar această valorificare actuală — cu o anume specificitate în orînduirea noastră — caută să fie complexă și deci rezultatul unei optimizări între alte două valorificări: una cultural-istorică, a înseși descoperirilor și restaurărilor propriu-zise, arheologice, istorice, etnografice și alta funcțional-economică de înscriere în necesitățile actuale, de educație, afirmare și rentabilitate; ambele sudate, tematic și tehnic, printr-un operator etico-estetic.

Înțeleasă în acest mod complex, valorificarea monumentelor și zonelor istorice, prin restaurare, devine odată cu aceasta un act de cultură și educație socialistă. Este vorba de restaurări și reconstituiri științifice în care nu încap licențe în fața modernului sau «originalității», și de rentabilitate în măsura în care însăși funcțiunea culturalizează și atunci nu încape exploatarea obișnuită, de larg consum, ci una de mare calitate, de evocare și ținută, în economicitatea unui ansamblu.

★

Bucureștii și-au pierdut, pînă astăzi, prea mult din *istoria vizibilă* — construită — a lui. Crescînd pe structura, peisajul și arhitectura satului românesc și-a asimilat, cu măsură, forme și structuri noi, și ca oraș-ființă, a dovedit, totuși totdeauna (cum remarca încă Ionescu-Gion) o puternică vitalitate și o anume originalitate, de oraș între grădini. Și astfel, Bucureștii au întîmpinat urbanistica modernă cu premize din cele mai favorabile.

Hanul lui Manuc — elemente de decorație exterioară

Construcție neschimbată de la 1800 pînă azi (Complexul Curtea Veche)

Înălțînd cartiere noi — între vechile radiale și inele — și restaurînd, izolat, monumente, se trece astăzi la restaurarea de *zone*, ca unele care, legînd monumentele, mărturisesc, în ansamblu, evoluția social-urbană a vechii noastre capitale.

Cu atît mai mult, restaurarea și valorificarea actuală a zonei Curtea Veche — Lipscani, în cadrul sistematizării *centrului istoric* al Bucureștilor, cere o abordare cultural-patriotică și etico-științifică, o demonstrație de existență în timp și de specific urban românesc. Descoperirea și valorificarea muzeală de înaltă calitate a Curții Vechi, degajarea, reconstituirea și valorificarea cultural-economică a Hanului Manuc ,impun încă prelungirea în zonă a aceloraşi metodologii. Pentru că Lipscanii, Gabrovenii și celelalte stradele, în jurul Curții Vechi, între hanuri și biserici, reprezintă o *structură urbană* specifică epocii de formare a orașelor în Europa, ca și evului mediu românesc, căreia i s-au suprapus, firesc, și forme mai tîrzii. Structura însă, de străzi înguste și curbe, de mici și adînci parcele, cu o arhitectură corespunzătoare, ca scară și modenatură, cu bolți la parter, cu ferestre înalte, adînci și arcuite, cu balcoane de fier, se cere a fi păstrată, cercetată încă în structura ei, la nevoie consolidată și reconstituită și superior valorificată. Eliberată de amintirea comerțului burghez, *zona* poate demonstra, valorificînd, evoluția istorică a meșteșugurilor și comerțului — cu legături internaționale atunci — în jurul curților domnești.

Păstrarea integrală a acestei vechi *structuri urbane* — pentru că orice intervenție de comasare și cu o arhitectură neutră înseamnă desființarea unei pagini de istorie și o jumătate de măsură — cere un *conținut nou*, de calitate, nu de cantitate. Este vorba de o valorificare actuală economică, ea însăși creatoare de valori culturale: mici ateliere și magazine de comandă (blănării, bijuterii, covoare etc. — un artizanat de unicate totuși), mici ateliere și expoziții de artă plastică, anticariate de cărți și obiecte de artă etc. În acest caz nu mai este vorba de actualul « vad comercial » — rămășiță a unei alte orînduiri — cînd, astăzi, centre comerciale moderne se găsesc în fiecare nou cartier. De aceea și vitrinele și firmele care au stricat vechea arhitectură, readuse la formele corespunzătoare (de exemplu, în loc de firme pe arhitectură în lungul străzii, ar fi mai adecvate micile filigranate simboluri în consolă, perpendiculare străzii).

Este clar că, în acest sens, propunerea de « ipoteză de lucru » a arhitectului C. Joja de la Institutul de Istoria Artelor este mai bogată în *conținut*, revalorificînd atît estetic cît și social-economic această veche structură urbană. Astfel de străzi — la nevoie reconstituite — cu păstrarea, prin unele degajări, a vechii atmosfere, alături de Curtea Veche, hanuri și biserici (se poate face o apropiere de strada Aurarilor de la Praga), vor putea fi valorificate prin profilarea lor pe o nouă arhitectură de magazine, în adevăr moderne, care ar putea înconjura acest vechi șimbure istoric al Bucureștilor.

Mai general încă, sistematizarea centrului vechi istoric al Bucureștilor, incluzînd monumente, zone, ansambluri, străzi încă reprezentative, devine o operă colectivă, de optimizare a mai multor criterii, într-un act de cultură, de afirmare actuală a vechimii și originalității capitalei. Se cere astfel, atît specialiștilor-arheologi, istorici, istorici și critici de artă, arhitecți și urbaniști — cît și beneficiarilor, constructorilor și opiniei publice o largă înțelegere a fenomenului social-istoric, la trecerea lui, cu responsabilitate, dintr-o constituire stihinică la una planificată actuală dar și pentru viitor. Arhitecților — ca tehnicieni ai întocmirii planurilor de sistematizare — li se cere o revizuire a actului creator, a raportului cultură-arhitectură. Căci arhitectura nu mai începe de la proiectare — în fața unui singur beneficiar — ci de la un mod de gîndire și acțiune, de la o demonstrație a unui program posibil — în fața întregii societăți. Este vorba de introducerea criteriilor urbanistico-arhitecturale, de la început, alături de celelalte criterii — sociale, economice, culturale — care, în ansamblu, prin *cercetări colective*, conduc la *tema* de proiectare, ea însăși construcție optimă a unei comenzi sociale. Și încă, este vorba, de la caz la caz, de o responsabilitate atît față de trecut cît și în fața viitorului, întrucît *arhitectura* urmează a se înscrie și a face vizibilă însăși evoluția social-istorică a unei națiuni, a unui loc. Se cere, adică, o lărgire de orizont, divergentă, o multilateralitate de ordin cultural, însoțită de o adîncire, convergentă, a unei ramuri, o specializare de ordin tehnic ; acestea, datorită nevoilor de colaborare dar și de însușire precisă a informației tot mai bogate și a metodologiilor tot mai diferențiate. Specializarea lăsată pînă acum, în arhitectură, pe *seama practicii* nu mai poate constitui o siguranță și o responsabilitate. Pe de altă parte, o specializare de la început lucid condusă, permite o degajare a învățămîntului, cu adînciri pe ramuri, dar și o posibilitate de depistare a talentelor sau posibilităților optime individuale. Deci : înaintea *proiectării*, *cercetarea complexă* și înțelegerea, trăirea profundă personală a fenomenului concret, apoi participarea militantă, științific și politic fundamentată, cu criteriile urbanistico-arhitecturale în *construcția tematicii*, ca element modal și act al comenzii sociale, între cercetare și proiectare-execuție, între trecut și viitor. ■

Biserica Curtea Veche. Detaliu de portal, piatră